

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОЕКТНОЮ МЕТОДИКОЮ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ

УДК 378.147:811.111:004

Валентина Стрілець

У статті надаються методичні рекомендації щодо організації процесу навчання майбутніх програмістів англійської мови за проектною методикою із застосуванням дистанційного курсу.

Ключові слова: проектна методика, майбутні програмісти, дистанційний курс.

В статье предоставлены методические рекомендации по организации процесса обучения будущих программистов английскому языку по проектной методике с использованием дистанционного курса.

Ключевые слова: проектная методика, будущие программисты, дистанционный курс.

The article deals with methodological recommendations on how to organize the process of teaching English to future programmers by project work methods with the help of a distance course.

Key words: project work methods, future programmers, distance course.

Соціальне замовлення на фахівців-програмістів, здатних використовувати англійську мову на рівні B2 для ефективного функціонування в широкому спектрі ситуацій у професійній сфері, спонукає до пошуку нових методів навчання. Проектна методика, доцільність застосування якої підтверджена в Програмі з англійської мови для професійного спілкування [5, с. 19–22], дозволить забезпечити вмотивоване оволодіння студентами всіма видами мовленнєвої діяльності, а також наблизити процес вивчення англійської мови до реальних умов її використання. У контексті інформатизації освіти очевидною є необхідність застосування інформаційних технологій і, зокрема, дистанційного курсу (ДК) [4], який ми розглядаємо як інформаційний продукт, розроблений на базі Інтернет-технологій, який забезпечує пред'явлення змісту навчання, організацію взаємодії учасників навчального процесу, підтримку управління та здійснення моніторингу самостійної навчальної діяльності студентів [7, с. 67].

Дослідниками висвітлено низку проблем, що стосуються інтеграції ДК у процес іншомовної підготовки: Н.І. Муліна [2] і В.П. Свиридюк [6] описали методику створення дистанційно-

го курсу для навчання різних аспектів професійно спрямованого іншомовного спілкування, Т.Р. Шаповалова [8] вирішила питання контролю рівня розвитку вмінь іншомовного читання й письма в умовах дистанційного навчання, М.П. Петрова [3] розробила модель дистанційного навчання іноземних мов у соціокультурному контексті; І.Є. Гречихін [1] охарактеризував освітнє інформаційно-комунікаційне середовище в контексті формування іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей. Однак, як саме має бути побудований процес навчання за проектною методикою з інтеграцією ДК, не знайшло відображення у науково-методичній літературі.

Як учені-методисти, так і викладачі-практики відзначають складність підготовки й реалізації процесу навчання за проектною методикою, а також констатують її трудомісткість. Застосування ДК передбачає додаткові вимоги до методичної підготовки викладача, які виражаються у наявності досить високого рівня медіаосвіти: знань техніко-дидактичних можливостей новітніх інформаційних технологій, умінь їх практичного застосування, умінь створювати електронні

навчальні матеріали на дистанційній платформі, співпрацювати із студентами в умовах освітнього інформаційно-комунікаційного середовища (ОІКС), вести моніторинг самостійної позааудиторної роботи студентів.

Метою цієї статті є надання методичних рекомендацій щодо організації процесу навчання майбутніх програмістів англійської мови за проектною методикою із застосуванням ДК.

Цільовою аудиторією розробленої нами методики є студенти 2-го курсу напряму підготовки «Комп'ютерні науки». Процес навчання здійснюється на основі навчально-методичного комплексу «English for Computer Users» [9]. Оскільки його матеріалів недостатньо для розвитку низки іншомовних професійно спрямованих умінь (опрацювати Інтернет-ресурси, писати звіти, продукувати діалог-дискусію й монолог-презентацію), а також умінь, що належать до категорії проектних (інтелектуальних, творчих, комунікативних, методологічних), необхідні додаткові вправи, які доповнювали б матеріали підручника і були організовані в такий спосіб, який імітує фахову діяльність програмістів. Найбільш оптимальним способом є виконання професійно спрямованого проекту. Повний цикл занять розрахований на 36 академічних годин (18 годин аудиторної і 18 годин самостійної позааудиторної роботи), з яких близько 11 годин відводиться на роботу з матеріалом підручника (відповідно 7 і 4 год.) і близько 25 годин — на виконання додаткових вправ за проектною методикою (відповідно 11 і 14 год.). Виконання проекту під час самостійної позааудиторної роботи проходить в умовах ОІКС, яке включає комплекс засобів новітніх інформаційних технологій (прикладні й інструментальні програми, служби Інтернету), об'єднаних на дистанційній платформі.

Реалізація проектною методикою навчання англійської мови на основі ДК вимагає тривалої ретельної підготовки, що обумовлює введення **підготовчого етапу, адресованого викладачу**. Він протікає поза межами навчального часу і включає дві фази: *фазу розробки цілей і змісту проектною роботи і фазу наповнення цим змістом ДК*.

У першій фазі слід визначити цілі проектною роботи і її зміст. Реалізація практичних цілей передбачає розвиток таких іншомовних комунікативних умінь:

- застосовуючи різні режими читання, опрацювати інформацію з Інтернет-ресурсів із метою її використання;

- писати інструкцію, звіт, аргументоване письмове повідомлення в електронному середовищі;
- продукувати діалог/полілог-дискусію, спілкуючись як безпосередньо, так і за допомогою засобів електронного зв'язку;
- виступати з монологом-презентацією.

Освітні цілі актуалізуються через розвиток проектних умінь:

- інтелектуальних (критично мислити, аналізувати, зіставляти, систематизувати, робити узагальнення й аргументовані висновки);
- творчих (генерувати ідеї, знаходити варіанти вирішення проблеми, прогнозувати наслідки);
- комунікативних (вести дискусію, спілкуватися в електронному середовищі, дотримуючись етикету);
- методологічних (здійснювати пошук інформації, організацію та оцінювання своєї діяльності).

Зміст проектною роботи значною мірою обумовлюється типологією проекту. За критерієм домінуючих видів роботи проект, який найбільше відповідає умовам майбутньої фаховою діяльності студентів-програмістів, поєднує в собі риси інформаційно-дослідницького й виробничого (ІДВП), що передбачає проведення дослідження шляхом збору, аналізу, систематизації науково-технічної інформації, узагальнення передового вітчизняного й зарубіжного досвіду з метою створення професійно значущого матеріального кінцевого продукту у вигляді програмного засобу (веб-сайту, комп'ютерної програми, бази даних). Крім цього, його можна охарактеризувати як складний (за структурою), міжпредметний (за ознакою віднесеності до предметно-змістовою галузі знань), напіввільного вибору (за рівнем автономії студентів), телекомунікаційний (за критерієм застосування інформаційних технологій), з відкритою координацією (за характером координації), внутрішній (за характером контактів), середньої тривалості (за терміном виконання), груповий (за кількістю учасників), усно-письмовий (за використанням видів мовленнєвою діяльності), інтегративний (за способом організації), з опорою на підручник.

Наступний етап підготовчої роботи передбачає вибір проблеми, яка може стати поштовхом для дослідження й практичного розв'язання

шляхом виконання ІДВП. Для цього слід проаналізувати матеріал підручника, виокремити можливі проблеми, провести опитування студентів з метою визначення актуальності запропонованих проблем і їх посильності.

Викладач повинен спланувати види роботи і відповідні їм вправи згідно із структурою ІДВП, яка включає підготовчий етап (із фазами попереднього обговорення і планування), виконавчий етап (із фазами базового дослідження, зіставлення інформації, організації матеріалів і створення кінцевого продукту), презентаційний етап (із фазами підготовки до презентації й власне презентації) та підсумковий етап.

ДК для навчання за проектною методикою має відповідати таким вимогам: відповідність цілям, змісту і методам навчання (у нашому випадку — проектній методиці); дотримання блочно-модульної структури; відкритість; можливість доповнення чи зміни деяких компонентів; максимальне використання техніко-дидактичних можливостей сучасних інформаційних технологій; забезпечення високого ступеня інтерактивності; забезпечення рефлексивності; створення умов для моніторингу [7, с. 69].

Перш, ніж приступити до наповнення змістом ДК, викладачу слід ознайомитися з техніко-дидактичними можливостями дистанційної платформи Moodle, проглянути розроблені на ній курси, які можна знайти на сайті Українського інституту інформаційних технологій в освіті, що діє на базі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». У настройках ДК викладач фіксує назву курсу, часові рамки його функціонування, робочу мову. Скориставшись пунктом «Додати студентів», він вводить прізвища й імена студентів, логіни й паролі. Потім розміщує інформацію про призначення курсу і правила роботи з ним. Таким чином, формується вступний блок ДК.

Наступний крок передбачає наповнення ДК вправами й завданнями. Із попередньо розроблених вправ слід виокремити ті, які доцільно виконувати в умовах ОІКС. Вправи на формування і вдосконалення лексичних і граматичних навичок читання й письма створюють за допомогою інструментальної програми *Hot Potatoes*, яка уможливорює побудову комп'ютерних вправ на зіставлення, доповнення, множинний вибір, створення кросвордів. Такі вправи виконуються в індивідуальному режимі, зворотний зв'язок у формі констатації правильної/неправильної

відповіді, підказки, кількості балів надходить від комп'ютерної програми. У настройках до вправ викладач може задавати такі параметри: кінцевий термін виконання, кількість спроб, кількість балів. Очевидним є виконання в умовах ОІКС вправ на розвиток умінь читання Інтернет-ресурсів. Можливості дистанційної платформи Moodle дозволяють задавати груповий режим їх виконання за допомогою вкладки «Призначити групи» (списки міні-груп вводяться викладачем після першого аудиторного заняття, на якому відбувається поділ на групи). Такі вправи передбачають зворотний зв'язок з боку членів міні-групи. Вправи на розвиток умінь писати інструкцію і звіт також доцільно виконувати за допомогою ДК як в індивідуальному, так і груповому режимі. Зазначені види вправ належать до навчального модуля основного блоку й ранжуються в підмодулі, які відповідають етапам проектної роботи. Далі вводяться вправи інтерактивного модуля за допомогою таких функціональних складових ДК, як чат і форум. Ці вправи спрямовані на розвиток умінь спілкуватися в електронному середовищі. Вони також виконуються в груповому режимі. При цьому викладач може актуалізувати одну з опцій: «ізольована група», коли члени міні-групи бачать лише свої повідомлення; «відкрита група», коли демонструються всі повідомлення.

Формування інформаційно-довідкового блоку слід розпочати з відбору Інтернет-ресурсів. Відбір здійснюється на основі двох груп критеріїв. Спочатку відбираються веб-сайти за такими критеріями: авторство (авторитетність джерела), періодичність оновлення, зручність пошуку інформації й навігації сайтом, оптимальний спосіб оформлення. Потім аналізується зміст розміщених на них текстів із використанням критеріїв: автентичність, доступність, відповідність проблемі дослідження, інформативна цінність, жанрова достатність, об'єктивність викладу інформації [7, с. 131]. Адреси відібраних у такий спосіб вебсайтів поміщають у веббібліографію. У словник вводяться тематично цінні лексичні одиниці, відібрані із цих Інтернет-ресурсів. Це — відкритий компонент ДК, який поповнюється студентами під час виконання проекту, що відповідає принципам конструктивістського підходу. Лексичні одиниці можна проглядати за алфавітом, автором, датою, що дозволить викладачу здійснювати моніторинг самостійної навчальної діяльності студентів, робити висновки про ступінь їх активності. У цьому блоці ДК укладаються пам'ятки, текст яких має бути про-

стим, зрозумілим, зверненням до студента. У пам'ятки «Structure and Vocabulary Aid» поміщують граматичні структури і правила їх вживання, а також лексичні одиниці (наприклад, засоби міжфразового зв'язку, необхідні для побудови аргументованого письмового висловлювання); пам'ятки «Hints and Strategies» наповнюють рекомендаціями, які стосуються проектних умінь: опрацювати Інтернет-джерела, спілкуватися в електронному середовищі, писати звіт.

У контрольно-оцінювальному блоці слід ввести форму проектного щоденника «Project Diary». Викладач також актуалізовує інтегрований у ДК функціональний компонент — електронний опитувальник, — який за формою близький до бланку само- і взаємооцінювання і спрямований на визначення ефективності групової роботи в умовах ОІКС. Слід відмітити значну перевагу електронного способу опитування студентів: результати обробляються автоматично і надаються викладачу у формі статистичних даних. Викладач знайомиться із структурою «Журналу», який також буде фіксувати дії студентів і надавати статистичні дані автоматично.

Після проведення описаної вище роботи викладач готується до першого аудиторного заняття, яке буде проводитися за проектною методикою. Перш за все, слід підібрати необхідний матеріал і підготувати вербально-зображальну опору, необхідну для пред'явлення проблемної ситуації в аудиторії. Як засіб реалізації цього завдання використовується прикладна програма *Power Point*.

Далі викладач приступає безпосередньо до реалізації етапів проектної роботи, які адресовані студентам: **підготовчого, виконавчого, презентаційного, підсумкового**. У *фазі попереднього обговорення* підготовчого етапу викладач за допомогою вербально-зображальної опори пред'являє студентам проблемну ситуацію, яка повинна відповідати таким вимогам:

- урахувати академічні й професійні потреби студентів, їхні інтереси, можливості, набутий досвід;
- базуватися на раніше засвоєних знаннях і в той же час бути новою і спрямовувати пізнавальну діяльність на пошук і дослідження;
- передбачати таке теоретичне чи практичне завдання, під час розв'язання якого студенти можуть відкривати для себе нові знання або способи дій;

- потенційно включати в себе властивості динамічності, коли вирішення основної проблеми відбувається на фоні вирішення ланцюга взаємопов'язаних проблем, які виникають одна з одної і показують причинно-наслідкові відношення між явищами і процесами, що вивчаються;
- посилювати увагу до професійно важливого матеріалу, сприяти формуванню творчого підходу до майбутньої професійної діяльності;
- подаватися таким чином, ніби викликана самим ходом вивчення матеріалу, а не штучно нав'язуватися студентам.

Застосовуючи прийом «мозковий штурм», викладач спонукає студентів до визначення проблеми для дослідження, мети проектної роботи, характеру кінцевого продукту, завдань, які необхідно буде розв'язати для успішної реалізації проекту, методів, способів і форм роботи, способу презентації. Студенти самі вибирають партнерів, розподіляючись у міні-групи по 3 особи.

Викладач ознайомлює студентів із ДК: його змістом, структурою, принципами роботи, правилами реєстрації. Йому необхідно роздати студентам логіни й паролі, а також записати членів сформованих міні-груп для того, щоб актуалізувати груповий режим виконання вправ у ДК.

Фаза планування підготовчого етапу виноситься на самостійну позааудиторну роботу. Студентам належить зареєструватися в ДК, ознайомитися з інформацією інформаційно-довідкового блоку про зміст і структуру курсу та розпочати роботу в підмодулі 1. Викладач повинен прослідкувати, чи всім студентам вдалося успішно зареєструватися, чи не виникло труднощів із першим завданням — укладанням плану проектної роботи. Усі проблемні питання вирішуються через спілкування за допомогою електронної пошти.

На наступному аудиторному занятті укладається остаточний план проектної роботи і графік роботи у ДК. Викладачу слід звернути увагу студентів на чітке дотримання графіку, оскільки вправи курсу програмуються з визначенням терміну виконання.

Виконавчий етап проходить переважно в умовах ОІКС, реалізованого за допомогою ДК. Викладачу відводиться роль спостерігача, координатора, за необхідності — учасника спілкування. Студенти повинні виконувати певну кількість вправ ДК щотижня. У фазах *базового дослідження й зіставлення інформації* викладач має

проглядати й аналізувати статистичні дані, які містяться в «Журналі»: час роботи студента з матеріалами курсу, кількість спроб виконання вправ, бали (для вправ, побудованих за допомогою інструментальної програми *Hot Potatoes*). Аналізується електронний словник — внесені кожним студентом лексичні одиниці. Крім цього, викладач знайомиться з матеріалами інтерактивного модуля (чату й форуму), проглядає проектні щоденники, які студенти мають надсилати йому щотижня. Ця інформація необхідна для того, щоб вести моніторинг проектної діяльності студентів і за необхідністю вносити корективи в навчальний процес. На аудиторних заняттях цього етапу заслуховуються проміжні звіти студентів, а також організовується дискусія. В останній фазі етапу (організації матеріалів і створення кінцевого продукту) викладач отримує від студентів письмові звіти.

Проведення фази **презентації** вимагає відповідного матеріально-технічного забезпечення: комп'ютера й мультимедійного проектора. Слід спланувати час так, щоб у межах одного аудиторного заняття дати можливість виступити з презентаціями всім студентам, продемонструвати кінцевий продукт, а також обговорити його якість. На **підсумковому** етапі студенти заповнюють електронний опитувальник само- і взаємооцінювання, який автоматизовано обробляється. Викладач має оцінити проектну діяльність студентів, урахувавши наступне:

- процес роботи протягом усього циклу занять, який фіксується за допомогою статистичних даних ДК; матеріалів інтерактивного блоку ДК; електронного словника, щоденників, електронного опитувальника для само- і взаємооцінювання; письмових звітів, що оцінюються за такими критеріями, як відносна мовна правильність, діапазон, змістова цінність, дотримання логіко-композиційної форми й обсяг; результатів обговорень в аудиторії, отриманих з урахуванням відповідності мовленнєвій ситуації, відносної правильності мовлення, аргументованості, ініціативності, спонтанності, ситуативності, творчого характеру, орієнтації на співрозмовника;
- якість кінцевого продукту за попередньо визначеними критеріями. Наприклад, для оцінювання веб-сайту (кінцевого продукту проектної роботи) це: якість матеріалу й організація (35%), мова (30%), корисні посилання (5%), композиція сайту (30%), дизайн (15%), авторство (5%);

- якість презентації на основі критеріїв: відносна правильність мовлення, логіко-композиційна оформленість, змістовність, використання фахової лексики, використання візуальних засобів.

Після реалізації проекту необхідно провести його аналіз, обговорення труднощів і допущених помилок. Важливо, щоб студенти проявили самокритичність, уміння бачити себе зі сторони. Під час рефлексії може сформуватися новий задум, який стане поштовхом до нового проекту. Наприклад, після створення веб-сайту групи студенти зможуть виявити бажання помістити на ньому інформацію про власні розробки з галузі інформаційних технологій, заохотивши до спілкування і співпраці іноземних однолітків. Таким чином, створюються передумови для розгортання міжнародного телекомунікаційного проекту.

Вважаємо, що робота над професійно спрямованим проектом із підтримкою дистанційного курсу, методика якої описана в цьому дослідженні, сформує необхідні навички і вміння для міжкультурної взаємодії в умовах освітнього інформаційно-комунікаційного середовища. Тому перспективою подальших наукових розвідок є методичні засади організації міжнародного телекомунікаційного проекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гречихин И.Е. Методические подходы к комплексному использованию средств информационных и коммуникационных технологий в процессе подготовки студентов неязыковых специальностей университета (на примере образовательной информационно-коммуникационной среды обучения иностранным языкам): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Гречихин Игорь Евгеньевич. — М., 2004. — 180 с.
2. Муліна Н.І. Методика розробки та використання дистанційного курсу англійської мови (старший ступінь у вищому технічному закладі освіти): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Муліна Наталія Ігорівна — К., 2002. — 225 с.
3. Петрова М.П. Дистанционное обучение иностранным языкам в социокультурном контексте: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01, 13.00.02 / Петрова Мария Петровна. — Якутск, 2002. — 253 с.
4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання // Наказ Міністерства освіти і науки України № 40 від 21.01.2004 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/laws/MON_40.doc.
5. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуєнок та ін.]. — К.: Ленвіт, 2005. — 119 с.

6. Свиридюк В.П. Методика навчання німецького писемного мовлення студентів-заочників вищих мовних навчальних закладів на основі використання дистанційного курсу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Свиридюк Віра Петрівна. — К., 2006. — 220 с.
7. Стрілець В.В. Проектна методика навчання англійської мови майбутніх програмістів із застосуванням інформаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Стрілець Валентина Василівна. — К., 2010. — 276 с.
8. Шаповалова Т.Р. Методика тестирования уровня обученности учащихся иноязычному чтению и письму в условиях дистанционного обучения: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Шаповалова Татьяна Романовна. — М., 2002. — 180 с.
9. Esteras S. R. English for Computer Users / Esteras S.R. — Cambridge: Cambridge University Press, 2006. — 160p.